

SLOVO ÚVODEM

Vážení čtenáři,

dnešní číslo Podýjského listí přináší na str. 3 a 4 příspěvek o ekoinfocentru nově zřízeném při Správě NP Podýjí. Ekoekoporadenství nebo také environmentální poradenství je oborem poměrně mladým. V současnosti se můžeme setkat s dvěma typy těchto služeb. Jednak jde o poradenství placené, kterému se věnuje čím dál více firem, jejichž specializace využívají především podniky, aby měly jistotu, že svým provozem vyhoví zpřísňujícím se zákonům na ochranu životního prostředí. Za druhé je tu poradenství nekomerční – coby služba především občanům, které je budováno na principu komplexního přístupu a se snahou o propojení a snazší dostupnost informací.

Historie evropského nekomerčního ekoporadenství sahá do poloviny osmdesátých let do Německa a Francie, kde se první snahy o předávání informací lidem točily především kolem tzv. „domácí ekologie“. Dalšími impulsy k rozvoji oboru a pořádání prvních kurzů pro ekoporadce byla havárie černobylské jaderné elektrárny v roce 1986 a aktivita Evropské unie, která vyhlásila rok 1987 Evropským rokem životního prostředí.

V roce 1991 byla ve Vídni založena Evropská asociace ekologických poradců (ECE), díky které dnes probíhá spolupráce v oboru v rámci Evropy. Česká republika získala řádné členství prostřednictvím organizace Veronica. V současnosti má ECE 8 členů z 8 států - Rakouska, Belgie, České republiky, Francie, Německa, Maďarska, Itálie a Lucemburska (za Českou republiku je dnes členem síť ekologických poraden STEP) a 16 organizací ze 13 zemí má statut pozorovatele, který jim umožňuje sbírat zkušenosti pro ekoporadenskou práci.

V České republice (v té době ČSFR) se ekoporadenství začalo rozvíjet v letech 1990 – 1991, v těchto letech první zájemci absolvovali studijní pobyty ve Francii a v Rakousku. V říjnu 2006 se v Praze konala konference „15 let ekoporadenství v Evropě“. V současnosti registruje česká síť ekologických poraden STEP okolo 150 subjektů. Kromě STEP pracují i regionální sítě v některých krajích (u nás je to Síť environmentálního poradenství v Jihomoravském kraji) a sítě sdružující členy podle specializace (např. ekologické zemědělství).

Markéta Frindová Jelínková
redakce Podýjského listí

ROSTE V PODYJÍ

Jak vrátit mišpule do našich zahrad?

Mišpule německá (*Mespilus germanica*) nás trochu klame svým názvem, dle jména bychom totiž předpokládali, že tato rostlina pochází z Německa, ale ona „přicestovala“ až z Orientu z Persie. Vysazována byla především v Německu, kde i zplaněla. Carl von Linné se domníval, že je v této zemi původní a dal jí proto druhové jméno *germanica*. Rozšířila se do Evropy již před tisíciletími. Už Theofrastus ji zaznamenává v Řecku roku 300 př.n.l. a Plinius se zmiňuje o třech odrůdách rozšířených u starých Římanů. Její půvabné podzimní zbarvení ji právem řadí mezi jedny z nejhezčích malých stromů našich zahrad. Naši předkové ji sázeli do svých zahrad velice často, v dnešní době, kdy lze říci, že je spíše přehlíženým stromem, se snaží opět získat své místo v zahradě.

Mišpule dosahují maximální výšky 9 metrů a jsou samosprašné. Květy můžeme zaznamenat během dubna až května a během června a července najdeme na rostlině plody, i když sbíráme až mnohem později.

kteřá jsou kryta pevným, peckovitým obalem. Je doporučeno je konzumovat až po přejití mrazem, kdy změkknou na hniličku a zesládnou. Je doporučeno je nechávat na stromě až do prvních mrazíků a déle, neboť dužnina je v čerstvém stavu trpká a téměř nepoživatelná. Je možné je také utrhnout už v listopadu a skladovat několik týdnů do změkknutí v přepravkách a zhruba kolem Vánoc si můžeme jít do sklepa pro toto ovoce, abychom si ozvláštnili slavnostní stůl. Člověk není rozhodně jediný tvor, který si rád pochutná na těchto plodech, jedná se také o oblíbenou zimní potravu ptáků, zvěře a včelíčky si dají říci v době květu.

Plody mají neobvyklou pikantní chuť. Doporučuje se před konzumací odtrhnutí stopky a následné vytlačení obsahu mišpule do pusu, pak už jen stačí vyplivnout několik větších semen. Je to jedno z mála druhů ovoce, které si můžeme utrhnout při obchůzce naší zimní zahrady a nejenom my, ale ani zvěř nepohrdne tímto zpestřením jídelničky. Vzhledem k tomu, že jsou plody boha-

Plody Mišpule německé (*Mespilus germanica*)

Plod mišpule poznáme na první pohled, jsou to kulaté, hnědé až hnědozelené malvice s tuhou slupkou o průměru až 30 mm, s nápadnými kališními listy. Uvnitř obsahují 5 jader,

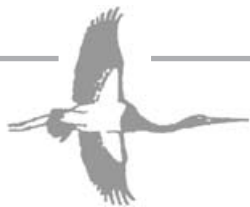
té na obsah pektinů, což způsobuje snadné rosolovatění, tak se zde nabízí i další možnost zpracování na povidla či marmelády.

pokračování na str. 2

Obsah:

Slovo úvodem	1
Jak vrátit mišpule do našich zahrad	1-2
Nové ekoinfocentrum ve Znojmě	3-4
Kolik motýlů žije na trávníku?	4-5
Podýjím zněl dixieland	5

Co vypráví řeka	6
Stoleté výročí farního kostela sv. Jakuba v Konicích	7
Obnovená poklona v Konicích	7
Po stopách Ernesta Hallamaska	7
Připravili jsme pro vás	8

pokračování ze str. 1

Naši předkové tyto plody sušili podobně jako hrušky, vyráběli z nich různé likéry a sirupy. Vzhledem k tomu, že tyto sirupy mají vysoký obsah tříslovin, které působí stahujícím účinkem, byl tento sirup často podáván dětem při průjmech. Třísloviny zvyšují také trvanlivost, čehož bylo využíváno při výrobě moštů a vín, kdy do nich byly tyto plody přidávány. Po přemrznutí obsahují plody mišpule okolo 75% vody, 7,5% vlákniny, asi 10% cukrů, dusíkaté látky, stopové prvky, vitamín C, železo, organické kyseliny (nejvíce kyselinu jablčnou). Naše babičky si rády pochutnávaly na dřeni z mišpule smíchané s likérem či smetanou. Od starověku se mišpuli připisovaly léčivé účinky. Používala se proto jak v kuchyni, tak i lékárnictví. Mišpule má příznivý účinek na kardiovaskulární choroby a nemoci oběhového systému. Pomáhá snižovat hladinu cholesterolu v krvi a používá se i při zánětlivých onemocněních dýchacích cest. V dřívějších dobách se využívala také jako lék proti průjmům a úplavici. Kůra z mišpuli a nezralé plody byly v minulosti v lidovém lékařství požívány proti krvotokům a močovým kamenům. Lékař Mathioli uvádí ještě jeden „léčebný“ význam mišpulek, z jejího dřeva se „...vyrábějí výborné dřevce a důtky ke kolbám a k honění, které se také hodí k mazání hřebtů a ledví zlých a nezbedných žen“. No, docela zajímavý pohled na využití mišpule. Ale nejen lidové léčitelé si vážili mišpule, ale její narůžovělé, husté a tuhé dřevo vyhledávali často i řezbáři a nábytkáři. Když rozevřete snář, tak i tam se můžete setkat s mišpuli: „*Mišpule jísti nebo viděti - řádného manžela a slušné děti získati.*“

Jako ostatní ovoce i mišpule mají různé odrůdy, některé jsou s malými plody o průměru asi 2 cm a některé s velkými o průměru asi 5 cm. Maloploché odrůdy většinou vynikají intenzivnější chutí. V dnešní době už není nabízeno mnoho druhů, za zmínku stojí

největší odrůdy „Dutch“ a „Monstrous“ a za velice chutné jsou považovány menší odrůdy „Royal“ a „Nottingham“. V minulosti byla nabízena odrůda „Stoneless“, která neměla semena, ale ta již z trhu vymizela.

Mišpuli si můžeme vypěstovat pomocí výsevu, hřížením a nebo nejčastěji roubováním na hrušň či hloh, některé zdroje uvádí, že je možné roubovat i na jeřáb a kdouli.

• **výsev semen** – je zde nebezpečí, že stromky budou více trnité a méně vzrůstné, i když je pravdou, že více trnů nám nevadí, když osazujeme nějakou mez v krajině.

• **hřížení** – (odnožování či háčkování) spočívá v ohnutí vhodného jednoletého výhonu mateřské rostliny (co nejmenší oblouk) a ponoření jeho části do půdy. Až do zakořeňování je výhon spojen s mateřskou rostlinou. Půda nemá být těžká ani příliš vysychavá, výhodné je mírně zvýšit její „kyselost“ (snižít pH). V příhrnutých bodech je možno letorost přiháčkovat nebo zatížit kamenem, pro podporu kořenění narušit kůru, přiškrtit měděným drátem, či výhon nalomit.

• **roubování** – při roubování se dostávají téměř 80 % úspěchy i u laiků. Hlavním předpokladem pro srůst rouby s podnoží je docílení spojení mezi podnoží a roubem. Za nejvhodnější termín odběru rouby při zimním roubování se považuje polovina prosince až polovina ledna a nejvhodnějším místem pro odběr rouby je východní, jižní a západní osvětlená část, v střední části koruny stromu, abychom získali letorosty přiměřeně dlouhé, dobře vyzrálé a zásobené živinami. Rouby můžeme do doby roubování ponechat v nejnižším boxu lednice. Vzhledem k tomu, že po roubování se odpařuje z vodivých pletiv mnoho vody, a tak je umožněn průnik infekcí do rostliny, měli bychom roubovanou část řádně ošetřit buď štěpařským voskem či ochranným nátěrem.

Mišpule nemá rozhodně žádné zvláštní nároky na péči a hnojení, roste na většině míst. Dobře snáší i nižší teploty a je nenáročná na

Mišpule německá v období květu

půdu, dokonce prospívá i v těžších a chladnějších půdách, i když preferuje sluníčko a vlhké stanoviště s půdou živnou a vápenitou. Téměř vůbec netrpí škůdci a rozhodně není doporučován její řez, výjimečně pouze výchovný, neboť plody se tvoří na koncích větví.

Pokud se rozhodneme mišpuli koupit, tak budeme muset spíše hledat na větších zahradnických výstavách, či u specialistů na staré odrůdy.

Toto téma by bylo jistě hezké uzavřít nějakým receptem, kde hraje hlavní roli mišpule.

Jogurtový krém s mišpulemi a medem

Potřebujeme: 50 g cukru, 50 g medu, 50 g másla, 10 ks mišpulí, šťávu z jednoho citronu, 300 g jogurtu, 150 g smetany ke šlehání a lístky čerstvé máty

Postup: Zahřátím cukru připravíme karamel, do něhož přidáme máslo. Kousky mišpulí zakápneme citrónovou šťávou. Do jogurtu přimícháme med a zpola ušlehanou smetanu. Na dno pohárku vložíme několik kousků mišpule a přidáme karamel a jogurtový krém. Pohárek dozdobíme kousky mišpulí a případně i lístky čerstvé máty.

Zmrzlina z mišpule

Potřebujeme: 2 hrnky mišpulové dužniny, 4 hrnky vody, 2 hrnky cukru, 2 lžičky citrónové šťávy a 1 sáček želatiny bez příchutě

Postup: Mišpuli rozmačkáme, cukr rozpustíme ve vodě a smícháme s dužninou. Poté přecedíme a smícháme s citrónovou šťávou. Želatinu smícháme se dvěma lžicemi vody a dáme ji rozpustit do hrnku ve vodní lázni, pak spojíme želatinu s předešlou směsí a necháme zmrazit.

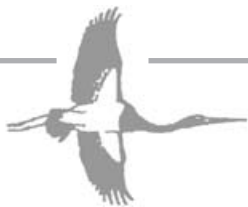
Mišpulové víno

Potřebujeme: 1100 g mišpulí (měkkých), 220 ml vody, 220 g cukru, živná sůl pro kvasinky, 1 g kyseliny citronové

Postup: Zralé mišpule spaříme horkou vodou s rozpuštěným cukrem. Necháme vychladnout. Sirup slijeme do kvasné láhve, pevné mišpule můžeme nahrubo rozmixovat a přidat do sklenice. Přisypeme živnou sůl pro kvasinky, kyselinu citrónovou a oživené kvasinky „Vínka“. Láhev opatříme kvasnou zátkou a necháme v teple postupně vykvasit. Před stáčením přefiltrujeme víno přes aktivní uhlí a nalahujeme. Necháme ustát nejméně 2 dny. Podáváme vychlazené.

Plody mišpule je nejlépe sklízet až v období prvních mraziků

Nové ekoinfocentrum ve Znojmě

Správa Národního parku Podyjí se se svým vznikajícím ekoinfocentrem zapojila do Sítě environmentálního poradenství Jihomoravského kraje. Pokud se vám zdá, že nejste z tohoto sdělení moc chytří, čtěte dál, pokusíme se vám vysvětlit, o co se jedná a čím vám toto nové zařízení může být užitečné.

Nejdříve tedy obecně - ekoporadna (případně ekoinfocentrum) je místo, kde se člověk může ptát na cokoli z oblasti ekologie, ochrany přírody a životního prostředí a vše, co s tím souvisí. Jednotlivé poradny mohou být zaměřené všeobecně, to znamená, že odpoví na základní otázky z těchto oblastí, většinou vám obratem poradí, jak např. doma třídit odpad, co jsou to biopotraviny a čím jsou prospěšné, jak nakupovat a čím doma uklízet, abychom nezatěžovali přírodu ani své bezprostřední okolí apod. Pokud máte dotaz, jehož zodpovězení vyžaduje větší specializaci, vysvětlí vám poradce, kde požadované informace seženete, předá kontakty, či po domluvě sám informace do určitého termínu zjistí a předá. Jiná poradenská místa jsou specializovaná na jeden nebo více oborů. Díky propojenosti a spolupráci poraden v jednotlivých krajích i v celé republice mohou např. tazatelé v Plzni dostat radu od odborníka z brněnské poradny, aniž by ho museli sami vyhledat.

Mezi témata, se kterými se můžete na ekoporadny obracet, patří: ochrana přírody a krajiny, ochrana živočichů a rostlin, domácí ekologie, odpady, energetika, voda, ovzdušší, zemědělství a zahradničení, ekologická výchova, udržitelný rozvoj, pasivní domy, biopotraviny, doprava, rozvoj venkova, Agenda 21, studánky, Natura 2000 apod. V poslední

Činnost nového centra bude zaměřena rovněž na nejmladší generaci

době jsou často pokládány otázky související s dotačním programem Ministerstva životního prostředí ČR na zateplování a ekologické vytápění domů „Zelená úsporám“.

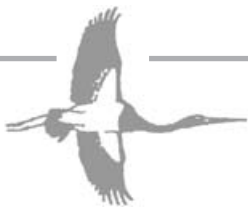
Ekoporadci se průběžně vzdělávají, mají zmapovaný svůj region a jeho specifika, spolupracují s odborníky. Výhodou je, že za poradenství se neplatí žádné poplatky. Navíc si můžete vybrat, položíte-li otázku telefonicky, e-mailem nebo upřednostníte osobní kontakt a přijдете si pro radu přímo do poradny. Poradny pořádají akce pro veřejnost, vydávají informační materiály a provozují internetové stránky, na kterých můžete mimo jiné nalézt

odpovědi na často pokládané otázky, v některých je v provozu knihovna s ekologickou tematikou.

Ekoporadenská síť je postupně budována po celém území naší republiky. V Jihomoravském kraji jsou na tom nejlépe brňané, kteří si mohou momentálně vybrat ze 6 ekoporaden, největší tradici zde má poradna Ekologického institutu Veronica, který stál u zrodu ekologického poradenství v České republice. Ostatní obyvatelé Jižní Moravy to mají na nejbližší poradenské místo různě daleko. Znojensko bylo jedním z bílých míst, která si - mimo

pokračování na str. 4

partner č.	typ centra	subjekt sítě	veřejná knihovna	umístění poradny
1	realizátor odborných seminářů	Jihomoravský kraj		Brno
2	poradna 1B, metodické vedení poraden	ZO ČSOP Veronica	ANO	Brno
3	poradna 1A	Ekologický právní servis		Brno
4	poradna 2B	Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o.p.s.	ANO	Veselí nad Moravou
5	poradna 2B	EkoCentrum Brno	ANO	Brno
6	poradna 2A	Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, Lipová 20, Brno (5 míst)		Brno, Krásensko
7	poradna 2A	Barvínek	ANO	Podomí
8	poradna 2A	Za sebevědomé Tišnovsko, o.s.	ANO	Tišnov
9	ekoinfocentrum	CEV Pálava ZO ČSOP 56/15		Mikulov
10	ekoinfocentrum	Živé pomezí Krumlovsko - Jevišovicko, o.s.		Moravský Krumlov
11	ekoinfocentrum	Hnutí DUHA		Brno
12	ekoinfocentrum	Hnutí Brontosaurus		Brno
13	ekoinfocentrum	Kyjevské Slovácko v pohybu		Kyjov
14	ekoinfocentrum	Správa Národního parku Podyjí		Znojmo
15	ekoinfocentrum	SVČ Hodonín, Centrum ekologické výchovy Důbrava		Hodonín

pokračování ze str. 3

jiné - dal za úkol pokrýt nový projekt **Sít environmentálního poradenství v Jihomoravském kraji**. Projekt byl vytvořen za finanční podpory **Státního fondu životního prostředí České republiky, Ministerstva životního prostředí České republiky a Jihomoravského kraje**. Příjemce podpory a koordinátor projektu je brněnský Rezekvítek, Sdružení pro ekologickou výchovu a ochranu přírody. Projekt má 15 partnerů, podle rozsahu činnosti jsou rozděleni do kategorií ekologická poradna 1. a 2. stupně a ekoinfocentrum (nejmenší úvazek). Jsou to většinou organizace provozující ekoporadny již delší dobu, ale i někteří nováčci v oboru. Během roku 2009 by do sítě měly přibýt ještě další 3 poradny.

Abychom se vrátili k našemu podyjskému ekoinfocentru – z názvu vyplývá, že se bude jednat o nejnižší stupeň úvazku v poradenské činnosti. To vám ovšem nebrání, abyste se na nás obraceli se všemi

Způsob obhospodařování zemědělských pozemků - jeden z možných řešených problémů

dotazy, které vás v oblasti ekologie v našem regionu trápí. Na správě národního parku najdete samozřejmě odborníky zejména na ochranu přírody a krajiny, chráněné i ostatní živočichy a rostliny, biozemědělství, stavění v souladu s přírodou a krajinným rázem, lesy, ekologickou výchovu, turistiku a všechny otázky související s Národním

parkem Podyjí. Budeme se ale snažit, aby i všechny další otázky nezůstaly bez odpovědi. Obracet se na nás můžete osobně či telefonicky vždy v pracovní dobu, e-mailem kdykoliv. V nejbližší době budou spuštěny speciální poradenské stránky v rámci internetových stránek Správy NP Podyjí.

Markéta Frindová Jelínková

ŽIJE V PODYJÍ

Kolik motýlů žije na trávníku?

S travnatými plochami se setkáváme na nejrůznějších místech. V přírodě k nim patří květnaté louky, kosené každoročně na seno, suché trávníky sloužící jako pastviny, dále to mohou být různé meze, lesní okraje nebo světliny. Ale i v okolí lidských sídel zaujímají významné plochy – v zahradách a sadech, parcích, na hřbitovech nebo záhonech veřejných prostranství.

Každý takový trávník se liší složením rostlin a na ně vázaných živočichů nejen podle podmínek daného stanoviště, ale i podle prováděného způsobu péče. K nej-

bohatším patří šetrně opečovávané květnaté louky v údolí řeky Dyje. Vynikají hojností druhů rostlin i živočichů díky péči se stáletou tradicí. Vznikly druhotně na místech, kde původně rostl lužní les, a bez pravidelného kosení by brzy zarostly novým lesem. Vůbec nejbohatší jsou suché nebo též stepní trávníky, se kterými se lze setkat na Havranickém vřesovišti nebo třeba Mašovické střelnici. Z živočichů jsou jejich typickými a nápadnými obyvateli denní motýli, kterých bylo např. na Havranickém vřesovišti zjištěno 60 druhů, čímž se tato lokalita řadí mezi šest

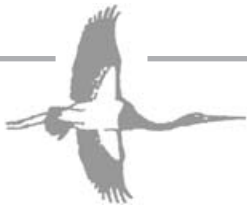
nejbohatších v celé České republice. I stepní trávníky vytvořil člověk dlouhodobou pasetevní činností na místech po vykloučení lesa, která se nehodila pro pěstování zemědělských plodin. Dnes byla proto v národním parku pastva obnovena, aby zůstal zachován charakter stepních trávníků.

Jiné je to na trávnících v příměstských zahradách a v intravilánech obcí. O významu trávníků v blízkosti lidských sídel není sporu – mohou dotvářet městské prostředí, slouží jako odpočinkové plochy v parcích nebo třeba pro venčení psů. Z hlediska jejich života, který je na ně vázán, se toho ale mezi lidmi příliš mnoho neví. V tomto krátkém příspěvku se zaměříme na hmyz, zejména motýly vázané na trávníky.

Díky letošnímu deštivému počasí roste tráva všude nebývale dobře. A tak lidé neletní a každou volnou chvíli využívají k tomu, aby sousedům předvedli svoji novou, supermoderní sekačku. Kdekdok se pak pyšní nakrátko střiženým zeleným kobercem ve stylu golfového hřiště. Podobné je to i na většině zelených ploch ve městě. Jakmile tráva jen trošičku povyroste, ihned do ulic vyráží eskadra traktůrků a strunových vyžinačů. Pravdou je, že při takovém způsobu péče toho na trávníku moc nepřezijí. Zůstane jen odolné druhy rostlin a z živočichů prakticky nic. Úplně nejničivější je mulčování – moderní způsob údržby cestních příkopů. Housenky motýlů, nymfy sarančí nebo jiné larvy hmyzu při častém kosení na nízké

Ukázka šetrně koseného trávníku. Byla pokosena jen část trávníku podél chodníčku a pod stromy zůstal zachován koberec kvetoucích jitrocelů, mrkví, jetelů, pílátů a dalších rostlin. Při příští seči bude postup opacný (ponechá se část plochy podél chodníčku).

strniště hynou, dospělý hmyz pak postrádá potravu v podobě květů.

Z motýlů, které můžete pozorovat na trávnících ve Znojmě a okolí, patří k nejhojnějším např. okáč zední (*Lasiommata megera*). Jeho housenky se živí travami a vyhledávají osluněná místa kolem zídek, plotů a skalek. Při důsledném sečení trávníků z lokalit ovšem mizí. Častým návštěvníkem rozkvetlých záhonů je zvláště letos hojná babočka bodláková (*Vanessa cardui*). Její housenky se vyvíjejí na pustých místech hlavně na bodlácích a pcháčích a do města zalétají za potravou. Příkladem dnes již ohroženého druhu je např. soumračník slézový (*Carcharodus alceae*). K vývoji housenek vyžaduje drobná ruderalizovaná místa s výskytem slézů, kterých bývalo zvláště na venkově vždy dostatek, avšak dnes se pečlivou údržbou mění na anglické trávníky. Modrásky zastupuje nenáročný, téměř všudypřítomný modrásek jehlicový (*Polyommatus icarus*). Vývojově je vázán na bobovité rostliny (štírovník, jetel, čičorka), významné i pro řadu jiných skupin hmyzu. Mnohem vzácnější, avšak pro Znojmo typický (např. zahrádky na Hradišti, Cínové hoře nebo přímo ve Znojmě nad Gránickým údolím) je modrásek rozchodníkový (*Scolitantides orion*). Jeho housenka sice žije na většinou „bezúdržbových“ skalkách nebo kamenných zidkách s porosty rozchodníku, dospělý motýl však s oblibou zalétá za potravou na kvetoucí trávníky nebo květinové záhony. Spíše než sečením trávníku je ohrožen zarůstáním skalek (např. akátem, růží šípkovou aj. keří).

Pokud bychom chtěli trávník udržovat tak, aby vyhovoval i hmyzu, neznamená to, že jej nesmíme kosit. Zvláště ve městě máme urči-

té (a pochopitelné) požadavky na estetický, udržovaný vzhled trávníku. Obecně lze říci, že čím šetnější je péče, tím je vhodnější pro hmyz. Co je to šetrná péče? Stručně řečeno znamená, že jeho údržbu nepřeháníme každotýdenním kosením, ani jej nenecháváme ležet zcela ladem.

První zásadou je nekosit trávník příliš často (samořejmě s ohledem na poslání dané plochy). Porosty kosené 2-3krát ročně jsou na hmyz mnohem bohatší než permanentně udržované plochy. Vůbec nejdůležitějším pravidlem je nekosit nikdy celou travnatou plochu. Vždy je vhodné zachovat vybrané části nepokosené. Na tvaru příliš nezáleží. Můžeme ponechat souvislé větší plochy, pruhy nebo jiné tvary dle libosti. Vhodné je šetřit části s kvetoucími rostlinami (např. trsy kopretin, divizny, slézů, hadince apod.), pokud se v trávníku vyskytují. Právě tyto nekosené ostrůvky umožní dokončení vývoje hmyzích larev, resp. slouží jako zdroj potravy pro dospělé sající nektar z květů. Z nich má potom hmyz šanci se opět rozšířit na odrůstající trávník v okolí. Kromě toho mohou nekosené části esteticky zpestřit monotónní vzhled travnaté plochy.

Ostrůvky pokosíme později – třeba s měsíčním (lépe i delším) odkladem a při seči opět na dané ploše ponecháme nekosené části.

Ideální je přítomnost vysokých, jakoby lučních porostů, krátkostébelných trávníků i řídké porostlých míst s volným povrchem půdy (např. sešlapávaná místa), tedy jakási různorodá mozaika. V kombinaci se záhony květin a keřových výsadeb je takový trávník tou pravou oázou okřídlených šestinožců.

Tato jednoduchá opatření lze aplikovat jak na malém zahradním trávníku, tak i na rozsáhlejších travnatých plochách ve městě. Díky nim může i prostá plocha uprostřed města kypět hmyzím životem.

Robert Stejskal

Hnědavě zbarvený soumračník slézový (*Carcharodus alceae*) se v okolí Znojma vyskytuje vzácně např. ve starých zahradách nebo záhumenních. Potřebuje méně udržovaná místa a může být ohrožen přeměnou ploch na anglické trávníky.

ZPRÁVY

Podyjím zněl dixieland

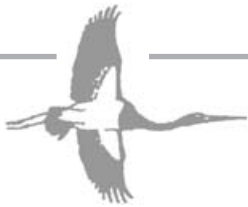
V rámci Hudebního festivalu Znojmo '09 se v neděli 26. července uskutečnila na okraji Hradištských teras vycházka za jazzem, která pokračovala vystoupením Kouďa's Quartetu, jehož interpreti se představili perfektní hrou na suzafon, pozoun, trubku a banjo. Více než 150 spokojených diváků vyslechlo v krásném prostředí celou řadu klasických jazzových a dixielandových skladeb, které vznikaly ve dvacátých letech minulého století v jižních státech USA. Zážitek byl umocněn nejen pohledem na historické město Znojmo a ideálním počasím, ale i ochutnávkou vzorků vín Vinařství Vaněk Vrbovec.

Po několika skladbách nebylo pro posluchače obtížné zaměnit Dyji za Mississippi a panorama Znojma za pohled na New Orleans. Dvouhodinové matiné v přírodě zcela jistě naplnilo představy pořadatelů i milovníků jazzu, kteří se navraceli zpět do Znojma nabíti optimistickou a energickou hudbou.

Petr Lazárek

Hudební matiné s výhledem na historické Znojmo

Co vypráví řeka...

Červencovou sobotu dne 11. 7. 2009 se na rakouském břehu Národního parku Podyjí-Thayatal uskutečnila společná vycházka pro české a rakouské návštěvníky zaměřená na krásy a problémy řeky Dyje. Přestože byla původní trasa pozměněna z důvodu zaplavení turistické cesty podél řeky Dyje v úseku od Überstiegu do Hardeggu, těšila se vycházka bohaté účasti. Návštěvníci přijíždějící autem využili hraničních přechodů jak v Hnancích, tak v Šafově, další účastníci přispěchali pěšky od Návštěvníckého střediska v Čížově. Příjemné počasí společně s průvodkyněmi NP Thayatal Claudii Wurth-Waitzbauer a NP Podyjí Kateřinou Feikusovou přivítali obyvatelé z nedalekých měst a vsí i návštěvníky ze vzdálenějších koutů Rakouska a České republiky společnou hrou s prvky hádanky ve stínu lesa v údolí Kajabachu.

Údolím Kajabachu započalo šestihodinové toulání údolím Dyje a vyprávění o jedinečnosti krajiny, kterou tato řeka za dobu miliónů let vymodelovala. Na ukázce zachovalého životního prostředí kolem pravostranného přítoku Dyje byl účastníkům vycházky vysvětlen význam přítoků pro život v řece, představena jedna z nejsilnějších populací raka říčního v Dolním Rakousku a umožněno nahlédnutí do soukromí dalšího významného obyvatele Kajabachu vydry říční. Při ústí potoka do řeky Dyje se skupina 26 účastníků zdržela na první delší zastávce. Ta byla věnována základní determinaci larev vodního hmyzu a jiných skupin vodních bezobratlých. Do bujarého pátrání se se sítkami a lupami s chutí vrhli především děti.

Hlavním důvodem zastávky na louce u řeky Dyje byl společný zážitek při tvorbě uměleckého díla uprostřed čisté, civiliza-

Ukázka Land Artu na břehu Dyje

ci nezasazené přírody v duchu uměleckého proudu z konce 60. let, pocházejícího z USA a dobře známého jako Land Art. Po prvních rozpacích se s úsměvem na tváři zapojili účastníci všech věkových kategorií a společně tak za necelou půlhodinu vytvořili z listů, kládků, sena, kamenů, pařezu, plodů a hub česko-rakouského šneka i s potomkem. Radost z dobrého nápadu a povedeného výtvaru zpečetila společná fotografie.

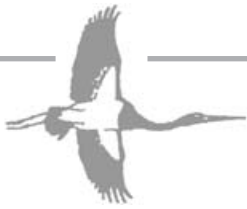
Poté vycházka pokračovala na vyhlídku Überstieg, kdy se po cestě účastníci dozvěděli základní informace o významu břehových

porostů a přínosu mrtvého dřeva pro život v řece. Po krátkém, ale náročnějším výstupu na granitovou šíji Überstiegu si skupinka dopřála polední svačinu. Fascinující výhled na Ostroh, Umlaufberg, Vraní skálu a zříceninu Nového Hrádku byl doplněn výkladem o vzniku jednoho z posledních kaňonovitých údolí ve střední Evropě a jeho pravěkých obyvatelích. Procházka po loukách a lesních lemech kolem Umlaufbergu s příjemnou dešťovou přeháňkou byla odměnou za předchozí úspěšný výstup na Überstieg. Obrovský starý dub poskytl účastníkům nejen ochranu před deštěm, ale také přístřeší pro vyprávění o účinku režimu vodní elektrárny ve Vranově na biodiverzitu a kvalitu života v celém profilu řeky Dyje.

Cestou zpátky všichni účastníci nadšeně sbírali byliny a jiné dary luk a strání, se kterými je obě průvodkyně během vycházky seznámily, aby si na louce pod zříceninou Kaja společně vyrobili jogurtovou pomazánku s bylinkami na krajici domácího chleba. Piknik s vyprávěním o starých dobrých časech a letních radovánkách v lázních v Hardeggu s ukázkou dobových fotografií byl avizován v programech obou národních parků a tak také samotní účastníci se pochlubili svými domácími ovocnými koláči a pohostili své sousedy z druhého břehu. Nechyběla ani ochutnávka ovocných šťáv z produkce rakouských rodinných farem propagujících regionální produkty se značkou NP Thayatal-Podyjí. Přátelská atmosféra a dlouhé loučení protáhly dobu vycházky o celou hodinu, čehož rozhodně nikdo nelitoval.

Nejvděčnějšími posluchači byly samozřejmě děti

Stoleté výročí farního kostela sv. Jakuba v Konicích

Turistu nebo cyklistu, přijíždějícího do Znojma od rakouských hranic, vítá již z dálky vysoká, štíhlá věž kostela sv. Jakuba v Konicích. Elegantní, novogotická stavba z dálky připomíná loď, pohupující se na vlnách lesů, polí a vinohradů.

Letos 25. července oslavili koničtí 100 let od výstavby svého kostela. Významné výročí si připomněli při příležitosti každoročně konané pouti k patronu kostela, sv. Jakubovi. Lesku celé slavnosti dodala přítomnost vysokých církevních hodnostářů, zástupců Města Znojma a také pěvce Národního divadla v Praze, mistra Romana Janála, v jehož podání zazněly Dvořákovy Písně biblické. Po oficiální části následovala veselá zábava pod širým a překrásně modrým nebem za doprovodu cimbálové hudby. Jiskřivé víno místních vinařů a podnosy plné dobrot dodávaly všem dobrou náladu.

Kostel v obci, o níž první písemná zmínka pochází z roku 1278, byl již dříve, ale v roce 1808, v době napoleonských válek, při rozsáhlém požáru, vyhořel. Následně byl narychlo a provizorně opraven. Teprve po sto letech rozhodla Královská kanonie premonstrátů na Strahově, která byla majitelem stavby a přilehlých pozemků, o výstavbě kostela nového. Novostavba probíhala v letech 1908 – 1909 podle projektu a pod vedením pražského sta-

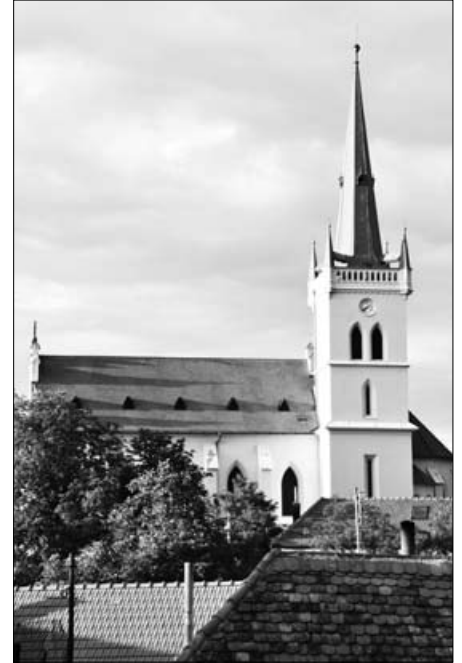
vitele Johanna Křištofa. Vlastní stavbu však zajišťovala znojemská stavební firma stavitele Ladislava Vsetečky. Práce po počátečních administrativních průtazích pokračovaly rychle, stavělo se i v zimních měsících, takže kolaudace proběhla již 18. 9. 1909. V 90. letech minulého století prodělal kostel generální opravu a proto i v současnosti, ačkoliv již hodně pamatuje, je stále ve výborném stavu.

Zájemci o historii se mohou dočíst mnoho dalších zajímavostí o obci a kostele v publikaci, kterou k této příležitosti vydala Nadace pro obnovu církevních památek děkanství znojemského společně s farností Znojmo-Louka, která dnes kostel spravuje. Autorem útlého, ale informacemi a dobovými i současnými fotografiemi nabitého spisku, je Bc. Silvestr Kozdas.

K akcím, konaným na připomínku zmíněného výročí, se přidala i Správa Národního parku Podyjí. V sobotu 22. srpna 2009 pořádá v rámci cyklu vycházek a exkurzí pro veřejnost vycházku nazvanou „Co nevíte o kostele v Konicích a okolních vřesovištích“. Vedoucími jsou historik Silvestr Kozdas a odborníci na péči o biotopy, lesník a entomolog Robert Stejskal. Sraz účastníků je ráno v 9.00 hod. u kostela v Konicích. Po prohlídce exteriéru i interiéru kostela a podrobném výkladu o historii kostela a jeho výstavby, bude následovat

krátký výlet na okolní rozkvetlá vřesoviště a jiné chráněné lokality. Kdo se bude pozorně dívat, možná uvidí i kudlanku nábožnou či jiné skvosty podzimního vřesoviště.

Eva Jurmanová

Kostel sv. Jakuba v Konicích

Obnovená poklona v Konicích

V posledních letech se poutníci, přicházející do Konic polní cestou kolem vinných sklípků, setkávali na okraji obce za farou se zchátralou, až na zdívo otlučenou a téměř se rozpadající poklonou. Smutný osud této památkově chráněné drobné stavby zaujal členy Nadace pro obnovu církevních památek děkanství znojemského, kteří se rozhodli, že pomohou k její záchraně.

Nejprve bylo potřeba uzavřít dohodu s majitelem, kterým je město Znojmo. Nadace zajistila potřebné odborné konzultace s pracovníky Památkového ústavu v Brně a následně byl pověřen Ing. arch. Martin Navrkal, Ph.D. zpracováním projektové dokumentace. Náklady na projekt hradila ze svého rozpočtu nadace, stejně jako výrobu keramické kachle s motivem „Narození Krista“ pro vyzdobení výklenku poklony. Kachli navrhla a vyrobila malířka Hanka Dostálová. Pak již zbývalo jen čekat, až se v napjatém městském rozpočtu uvolní peníze. Letos na jaře se to podařilo a s příspěvím menší dotace od Svazku obcí Daněž byla oprava provedena. Velmi pěknou a kvalitní práci odvedla stavební firma Václava Šalomouna, s.r.o.

Obnovená poklona byla 25. července 2009 slavnostně požeňána opatem premonstrátského kláštera v Praze na Strahově

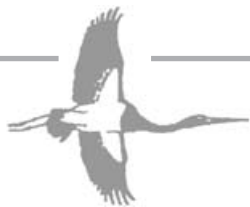
při příležitosti konické výroční pouti ke sv. Jakubovi. Nezbyvá než si přát, aby místním obyvatelům i turistům přinášela pěkná stavba

s vánočním obrázkem radost a pohodu. Proč bychom na sebe nemohli být vánočně hodní i v letním horku?

Eva Jurmanová

Slavnostní požeňání opravené památky

Po stopách Ernesta Hallamasska

Návštěvníci Vranovského zámku při cestě z parkoviště pod zámek mají možnost ještě před začátkem stoupaní vranovským lesoparkem odbočit k tzv. Hallamasskově vyhlídce. Jedná se o málo známý vyhlídkový bod nad Vranovem, slepá cesta na tento bod byla zrekonstruována podle doporučení znalce vranovského parku pana Jana Kozdase Správou Národního parku Podyjí již v roce 2000. Vyhlídka patří k méně navštěvovaným, i když se jedná pouze o nepodstatné zdržení v cestě za půvaby vranovského zámku, dávají návštěvníci spíše přednost co nejrychlejšímu zdolání kopce a vyhlídce na městys Vranov a ohyb řeky Dyje z výšin vranovského zámku.

Kdo byl vlastně Ernest Hallamassek a čím si zasloužil zvěčnění svého jména na vyhlídkovém bodě pod zámek? Byl významným lesníkem na vranovském panství v polovině 19. století, tedy v období významných proměn v krajině v okolí Vranova. V období vrcholícího romantismu s úsilím o přeměnu části lesů tehdejšího vranovského panství v romantickou líbeznou krajinu, kterou známe například z Lednicko-valtického areálu. V období se snahou o zpřístupnění krajiny pro obyčejné lidi, kteří jevíli čím dál větší zájem o poznávání těchto hodnot.

Není někdy jednoduché najít v archívech či matrikách přesná životopisná data lidí, kteří zde působili před 150 lety. Nebývá však mnohdy těžké najít dokumenty s přímou návazností na každodenní práci těchto lidí. Lesnictví patří našťastí k oborům s poměrně přesnou dokumentací a evidencí (účetní, mapovou apod.).

V Moravském zemském archívu byla v minulém roce nalezena mapa z roku 1859 nakreslená Ernestem Hallamasskem, tedy člověkem zodpovědným za lesnické hospodaření v tehdejší vranovském revíru. Jedná se o mapu úseku Ledové sluje, která i přes svou jednoduchost obsahuje řadu cenných informací (jednoduché zákresy vchodů jeskyní, spousty místních tehdy používaných názvů apod.). A jako každá stará mapa má i tato samozřejmě významnou estetickou hodnotu.

Letos uplynulo od vydání první mapy Ledových slují právě 150 let. Nejen kvůli tomuto minivýročí, ale především kvůli připomenutí významného odkazu Ernesta

Hallamasska coby významného regionálního lesníka pořádá Správa Národního parku Podyjí v rámci svých exkurzí pro veřejnost podzimní vycházku do míst, kde tento lesník působil. V jeho stopách mohou zájemci vyrazit v sobotu 19. 9. 2009, sraz pro zájemce je u kapličky v Zadních Hamrech v 9 hodin. K účasti na vycházce je bezpodmínečně nutné dobré obutí a fyzická kondice, odměnou pak bude putování krásnou podzimní krajinou, zajímavé povídání a závěrečné překvapení, které obdrží všichni, kteří trasu cca 8 km dlouhou ve stopách Ernesta Hallamasska úspěšně zvládnou.

Jan Kos

Méně známý pohled na Vranov z Hallamasskovy vyhlídky

Kalendář vycházek a exkurzí pro veřejnost

Září

5. 9. sobota – Evropská netopýří noc (pořádáno ve spolupráci s Jihomoravským muzeem ve Znoj-mě, Českou společností pro ochranu netopýřů a s Moravským zemským muzeem)

Vedoucí: Antonín Reiter – Jihomoravské muzeum ve Znojmě

Sraz: 19.30; 20.30 a 21.30 Jevišovice, nádvoří starého zámku, návštěvníky bez malých dětí prosíme o příchod na pozdější čas; na parkovišti u zámku je omezený počet parkovacích míst, doporučujeme proto parkovat na jiných vhodných místech v obci (např. u sýpků nebo na náměstí u obecního úřadu)

Trasa: starý zámek v Jevišovicích, údolí Jevišovky v podzámčí

Doporučené vybavení: baterka

Zaměření: netopýří žijící v lidských stavbách i jinde v blízkosti člověka

19. 9. sobota – Po stopách Ernesta Hallamasska

Vedoucí: Tomáš Vrška – Správa Národního parku Podyjí

Sraz: 9.00 Zadní Hamry, u kaple

Trasa: Zadní Hamry – Ledové sluje – Vranovská brána – Hřebenová cesta – Hřbitovní potok – Zadní Hamry, cca 8 km velmi náročným terémem s návratem okolo 14.00

Doporučené vybavení: dobrá obuv, jídlo a pití

Zaměření: exkurze k příležitosti 150. výročí sestrojení první mapy Ledových slují vrchním nadlesním bývalého vranovského panství Ernestem Hallamasskem, připomenutí mimořádného významu tohoto lesníka, jakož i dalších významných osobností působících v této době, ukázky péče o porosty v západní části Národního parku Podyjí

Říjen

3. 10. sobota – Putování po svazích Lysých vrchů (Leisberge) ve Vinné čtvrti, Dolní Rakousko (pořádáno ve spolupráci s Jihomoravským muzeem Znojmo)

Vedoucí: Mgr. Zdeněk Čížmár (Městský úřad Znojmo), PhDr. Jiří Kacel (Jihomoravské muzeum Znojmo)

Sraz: 8.00 Znojmo, parkoviště u zimního stadionu
Trasa: Znojmo - Seefeld (barokní zámek - exteriér) - Mailberg (johanitská komenda v renesančně-barokním zámku, bitevní pole r. 1082) - Oberleis (výšinné hradíště) - Buschberg (výšinné hradisko, vojenský radar, obcerstvení

v Buschberghütte) - Asparn an der Zaya (výpravné muzeum pravěku v renesančním zámku) - návrat přes Lavu nad Dyjí do Znojma, délka celého okruhu asi 100 km

Doporučené vybavení: 4 eura na vstup do muzea, 1 euro na vstup na vyhlídkovou věž Oberleis

Poznámka: nutná předchozí přihláška do 20.9.2009 u Petry Formanové (e-mail: formanova@nppodyji.cz, tel.: 515 282 257)

Vstupné: 150,- (zahrnuje úhradu dopravy autobusem)

Zaměření: drobné památky Dolního Rakouska

17. 10. sobota – Okolím Nového Hrádku

Vedoucí: Martin Škorpik – Správa Národního parku Podyjí

Sraz: 9.00, Podmolí, parkoviště u rybníka

Trasa: Podmolí, Žlebský rybník, ostrožny pod Hrádkem, Nový Hrádek, Ostroh, Faltýskův mlýn, Lukov, cca 12 km velmi náročným terémem s návratem do 14.00

Doporučené vybavení: pevná obuv, jídlo na celý den

Zaměření: geomorfologie, botanika, dendrologie, lesy, zoologie, historie

Canon

Canon CZ, s. r. o.
generální partner
národních parků České republiky

Podyjské listí – Zpravodaj Správy Národního parku Podyjí, ročník 10., č. 2/2009 ° **Vydává:** Správa Národního parku Podyjí, Na Vyhlídce 5, 669 01 Znojmo °

Redakce: Jan Kos ° **Spolupráce:** Kateřina Feikusová, Petra Formanová, Markéta Frindová Jelínková, Eva Jurmanová, Petr Lazárek, Robert Stejskal ° **Fotografie:** Kateřina Feikusová, Markéta Frindová Jelínková, Václav Křivan, Petr Lazárek ° **Grafická úprava a sazba:** SCHNEIDER CZ graphic&design, s.r.o., e-mail: info@grafickadilna.com ° **Tisk:** Tiskárna Kuchařovice ° **Náklad:** 700 výtisků ° **Vyšlo:** srpen 2009 ° Vytiskeno na 100% recyklovaném papíru. Neprodejné